

TUR S9 4 dager

I Karolinernes fotspor

Fra Haltdalen til Handöl

Karolinernes tragiske felttog mot Trondheim 1718-1719 har satt sitt preg på regionen og lever fremdeles i folkesjelen hos jemter og trøndere. Flere og flere ønsker å oppleve historien på en annen måte og følger i sporene til karolinerne. Turen går i flott natur, men er fremfor alt en kulturhistorisk vandring innom en rekke opplevelsespunkter rik på informasjon om karolinerne. En opplevelse som varmer fordi den tross krigens grusomhet er har en appell om fred. Nesten hele Karolinerleden følger langs merket tursti. Leden er merket med egne staker med et blått felt på toppen, hvor det er festet et karolinermerke.

Ta ettermiddagstoget til Haltdalen st. Det anbefales et besøk på Gammalgården, - den

Karolinerleden er merket med skiltstokker.
Foto: Jonny Remmereit

gamle prestegården hvor Armfeldt tok inn mens hæren oppholdt seg i Haltdalen. På "bispeloftet" er det utstilling omkring Armfeldt og stavkirka i Haltdalen. Videre med drosje til Nordpå fjellstue, betjent, privat, for middag og overnatting. Her finner du også ett av seks infopunkter som med lydband gjengir hva som hendte i 1718-1719

akkurat på den historiske plassen du står. De andre informasjonspunktene finner du i Handöl, i Åre, Stene skanse i Verdal, Forradalen i Stjørdal, Storerikvollen i Tydal samt i Fersdalen i Meråker.

Neste dag går ferden over Bukkhammeren og

Bildet er fra informasjonstavlen som står ved Duved. Tilsvarende tavle finnes også ved Handöl. Foto: Jonny Remmereit

etter 6 – 7 timer skulle du ankomme Græslø. Herfra drar du med drosje til Tydal museum for å se på Armfeldtutstillingen. Her finner du ett, av i alt seks plasser i regionen hvor det er etablert

Sveriges lengste foss, før du tar turen innom Armfeldtmonumentet og massegravsmonumentet for turen avsluttes i lappkappellet. Transport til Enafors stasjon for tog om Storlien til Trondheim.

Armfeldt-sentre. Her er det illustrerende filmer om felttoget generelt, men også informasjon om hva som hendte rundt den lokale plassen du befinner deg. De andre sentrene finner du i : Millesgården i Duved, Stiklestad Nasjonale kultursenter i Verdal, Hegra festning i Stjørdal, Kristiansten Festning i Trondheim, Gammalgården i Haltdalen. Etter besøket fortsetter du med transport til Sankåvika ved Essandsjøen. Etter vel en times gange kommer du til Storerikvollen betjent, TT, med tradisjonsrik middag og en god seng.

Neste dag går ferden inn i Sverige. Og første rasten skulle passe ved Endalsstugan, - like etter riksgrensen. Videre til Blåhammarens Fjellstasjon, betjent, STF, ca 6 – 7 timer totalt denne dagen.

Turens fjerde og siste dag går i lett terreng til Storulvån Fjellstasjon, betjent, STF. Her kan du kjøpe mat før transport til Handöl. I Handöl er det naturlig å starte oppholdet i Hanris hus for å se på Armfeldtutstillingen. Videre bør du besøke Handølsforsen,

Karolinermonumentet ved Duved. Et lignende monument finnes ved Handöl. Foto: Jonny Remmereit

På vei mot Storerikvollen. Foto: Jonny Remmereit

Vinter

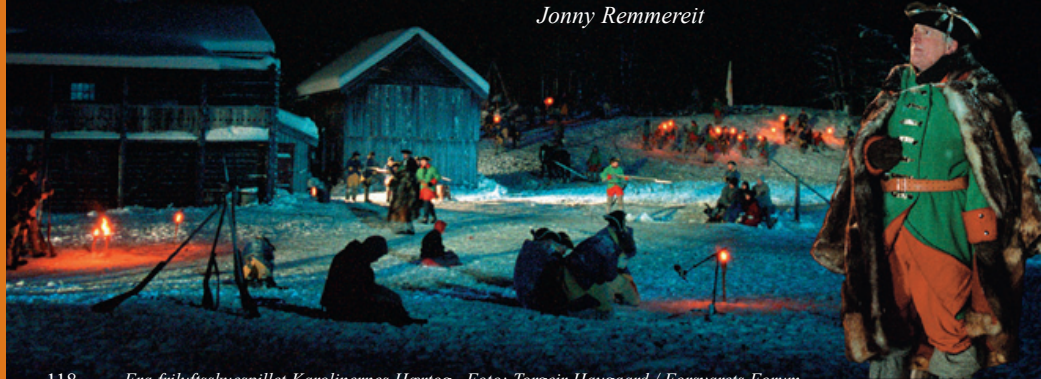
Ønsker du å gjennomføre turen på den årstiden da karolinerne gjorde det, er utfordringen større. Med start på Nordpå ville det vinters tid være nødvendig å overnatte nede i Tydal. På vinteren anbefaler vi Trondhjems E-verks privat betjente "turisthytte" Neatun i Ås. Her ta de mot enkeltpersoner og grupper hele året, men ring og bestill plass på forhand. Museet i Tydal er stengt om vinteren. Skituren fra Ås (Østby) til Storerikvollen er 23 km, 7 t. Fra

Storerikvollen anbefaler vi at turen legges nøyaktig etter der Karolinerne dro til Bustvalen med det store Karolinermonumentet; deretter ned langs Enan til nord for Snasahögarna hvor vi tar av mot Enafors, 30 km, 9 t. Retur med tog fra Enafors.

Kart:

1:50 000 Ålen, Tydal og Essandsjøen og svensk fjällkart 1:100.000 blad Z 6 Storlien - Vålådalen - Ljungdalen. Turkartet Sylan 1:100 000 erstatter kartene Essandsjøen og Z 6.

Jonny Remmereit

Karolinertragedien

I august 1718 samlet general Armfeldt, på oppdrag fra svenskekongen, Karl XII, 10 000 mann og 7500 hester. Utgangspunktet er Duved, målet er Trondheim i et forsøk på å erobre Norge. Felttoget ble mislykket. Etter å ha fått melding om at svenskekongen var blitt skutt ved Fredriksten festning startet tilbaketrekningen. Det var nå blitt desember og vinteren var i ferd med å sette inn for fullt. Karolinerarmeen var ille plaget av kulden og de plyndret gårdene i bygdene for det som var spiselig og det som kunne gi litt ly mot kulden. Fra Haltdalen var målet nærmeste bebyggelse på svensk side, Handöl, en strekning på seks-sju mil, for det meste i høyfjellsterreg. Allerede på den første etappen, over til Tydal, bukket mange karolinere under. Senere møtte de på et forrykende snødrev og vind som tvang soldatene til å slå leir i området nord for dagens turisthytte Storerikvollen. Geværkolber og sleder ble brukt for å holde varmen i den kraftige snøstormen som nå herjet i fjellet. Alle bål sloknet lenge før daggry, og både oppbrudd og den videre marsjen skjedde i full uorden. Hele armèen var snart i oppløsning. Hver mann hadde nok med å berge seg selv. Mange segnet om av frost og utmattelse i løpet av dagen. Da mørket senket seg denne dagen, den 1. januar 1719, ble leir slått ved Bustvola like ved riksgrensa. Kulda og stormen tok hundrevis av liv denne natta. De gjenlevende soldatene fortsatte den ørkesløse marsjen mot redningen. Enkeltvis og i spredte grupper nådde de dødstrøtte og forfrosne fram til de

Informasjonstavle om Karolinerleden ved Nordpå. Foto: Jonny Remmereit

tre enslige gårdene i Handöl. Omkring 3000 soldater omkom på denne umenneskelige fjellmarsjen. Ytterligere 1400 døde i løpet av vinteren og våren av de skader de hadde pådratt seg. Rundt 600 levde resten av livet som krøplinger. Få begivenheter har levd så lenge på folkemunne som tragedien rundt tilbaketog til general Armfeldt og hans karolinere.

Flere opplysninger finner du på www.naboer.com

Karolinernes Hærtog

Karolinernes Hærtog er et utendørs friluftsskuespill som fremføres annenhver vinter i Tydal. Sted: Brekka bygdetun mellom Aune og Ås i Tydal.

